

๑ ลงน้ำ

“ลงน้ำ” คือพิธีที่ผู้ร่วมสาบานกรีดน้ำให้เลือดหยดลงผสมน้ำหรือเหล้า แล้ว
ดื่มน้ำหรือเหล้านั้นประกอบคำปฏิญาณว่าจะเป็นเพื่อนกันตลอดชีวิต
เพื่อนที่ร่วมดื่มน้ำสาบานนั้น เรียก “เกลอ” ดังตัวอย่าง

รินเหล้าส่งให้ เพชฌฆาตนายใหญ่ ใส่เข้าสองอีก
เต็มตึงครึ่งโพง พุดโผงพิงพนัก ทะนนไชยคอยพยัก ชักชวนเป็นเกลอ
ลงน้ำสาบาน เจรจาหัวหาญ โสภฮากหาเรอ
อวดอ้างทางโกง เสียงโผงพุดแพ้อ ทะนนไชยอ้ายเกลอ มึงอย่ากลัวตาย
(ศรีทะนนไชยสำนวนกาพย์)

ทั้งสององค์ลงน้ำจิ้วจิด ชวนสภเป็นเกลอเพลอเพล
นั่งโงกโยกเย้าเมาเซ จ้าจี้ชี้ไว้ไปตามที่
(ฉันทะยาวพจน์)

เพลงอีแซวของแม่บัวผัน จันทรคีรี ศิลปินแห่งชาติ ฝ่ายหญิงร้องตอบฝ่ายชายที่มา
ชวนเข้าป่าตอนหนึ่งว่า

แหลมเป็นหญิงเสียได้ถ้าแม่เป็นชายนะหรอ
จะลงนิ้วเป็นเกลอหนักลัวจะเสียน้ำเกลือ

จะลงนิ้วเป็นเกลอกันเข้าไว้
เพราะยังไม่เห็นน้ำเนื้อหัวใจ

ตอนขุนแผนกับขุนช้างเป็นเด็กก็เคยเล่นลงนิ้วเป็นเกลอกัน แสดงว่าได้เห็นผู้ใหญ่ทำ
พิธีดังกล่าวมาบ้าง ดังความว่า

พลายแก้วกินเหล้าเข้าตำอีก
ยื่นกุเมานักหนาจนตาชั้น
จึงเอามือพลายแก้วลงจตชน
ถ้าใครทรยศต่อเกลอ
อันดาบองค์ราชทั้งสี่หมู่
ขอให้พลัดมารดาหาร้อยกัลป์

ขุนช้างวางหึงจนหัวสั้น
เทเหล้าใส่ขันชวนเป็นเกลอ
เราซื้อต่อกันจนตายเหว
ให้เทพธิดาสังหารผลาญชีวัน
อย่าให้แคล้วคอกุเป็นแม่นมั่น
จิ้มเอาเหล้าในขันขึ้นควั่นคอ
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

เพื่อนร่วมน้ำสาบานของพ่อ เรียก “พ่อเกลอ” ดังตัวอย่าง

พระหมื่นศรีผู้กำกับเป็นพ่อเกลอ
ชะรอยเอาหัวผีที่ป่าช้า

จึงทูลข้าสน้าเสนอให้หนักหนา
กับเลขยันต์เขียนมาเข้ากราบทูล
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

เมียของเพื่อนร่วมน้ำสาบาน เรียก “แม่รัก” ดังตัวอย่าง

แม่รัก, หญิงสหาย, คือหญิงที่เปนเมียของชายที่เปนเกลอ, เรียกแม่รัก, เกลอคือผู้อื่น
ใญ่ญาติ, แลสเบตสาบาลต่อกัน, ว่าจะซื้อตรงต่อกัน, ไม่ประทุษร้ายแก่กันเลย
(อักขรวิธานศรีบท)

สารท้าวภูษงค์ทรงศักดิ์
แต่สหายวายปราณนานมา

คิดถึงแม่รักยักษา
ชั่วข้ามมิได้มาเยี่ยมเยียน
(บทละครนอกเรื่องสังข์ทอง)

เอ็งเร่งไปสุพรรณบุรี
รับสั่งให้รีบเอาตัวมา

บอกนางทองประศรีเหมือนภู่ว่า
บอกแม่รักอย่าให้เหนื่อยใจ
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

พ่อผมเป็นคนสุโขทัย แต่งงานแล้วย้ายมาสร้างครอบครัวกับแม่ที่สุพรรณฯ
ทุกครั้งที่ปู่ลงมาเยี่ยม ปู่จะพาเรือข้ามแม่น้ำไปสังสรรค์กับ “ตาหย่น” ญาติผู้ใหญ่
คนหนึ่งของแม่เสมอ

โตขึ้นจึงรู้ว่าปู่กับตาหย่นถูกอัยยาคัยและทำพิธี “ลงน้าว” เป็น “เกลอ” กันตั้งแต่ปู่มา
สู่ขอแม่ให้พ่อ

เยื่อใยแห่งมิตรภาพของปู่และตาหย่นผูกพันเหนียวแน่นจนตลอดชีวิตของคนทั้งสอง
ที่สุโขทัยปู่มีเพื่อนคนหนึ่งอยู่บ้านใกล้กันพอเรียกได้ยิน มีอาชีพต่อโรงศพขาย
ทั้งสองคนบวชไปด้วยกัน ลึกแล้วก็ยังคบหาเป็นเพื่อนกัน กินเหล้าวงเดียวกัน มวน
บุหรี่จากยาเส้นหลักเดียวกัน เอาธุระกันเหมือนญาติร่วมสายเลือด

แต่วันหนึ่งในวัยปลายอายุ ปู่กับเพื่อนคนนี้มีเหตุขัดเคืองกันด้วยเรื่องไรไม่แจ้ง
หนามแหลมแห่งความบาดหมางกริตรอยร้าวลึกถึงขั้นที่ปู่ประกาศ กับลูกหลานว่า
“ถ้ากูตาย อย่าเอาโลงมันมาให้กูนอน”

ชะรอยผีเหย้าผีเรือนที่ได้ยินคำประกาศคงอยู่ข้างปู่ เพราะในที่สุดแห่งชีวิตเพื่อน
คนนี้ได้ชิงล่วงหน้าไปก่อน ปู่จึงไม่ได้นอนโลงฝีมือเพื่อนสมดังวาจาที่ลั่นไว้ก่อนตาย

ผมสนิทกับปู่มากเพราะเป็นหลานคนสุดท้ายที่ปู่ช่วยเหลือจากยาย

แม้จะเป็นคนดุและเด็ดขาดแต่ปู่รักและตามใจผมมาก

ผมนอนมุ้งเดียวกับปู่ ชอบคุยกับปู่และปู่ก็ชอบคุยกับผม

วันหนึ่งเรื่องราวที่คุ้ยลดเลี้ยวไปถึงเรื่องปู่กับเพื่อนรักเพื่อนซี้คนนี้

ผมอาศัยความเป็นหลานรักถามปู่--เรื่องที่ไม่มีลูกหลานคนไหนกล้าถาม

ปู่คายหมาก ตอบเป็นปริศนาว่า “คนเป็นเพื่อนเขาไม่ทำกัน” แล้วเอ่ยคำคำหนึ่งซึ่ง
ผมจำนำเสียงและแววตาของปู่ได้จนบัดนี้ว่า

“--ดีที่ไม่ได้ลงน้าวกับมัน”

ปู่จึงไปสักพัก ก่อนจะก้มหน้าเหลาดอกที่ค้างในมือต่อไป

๒

วितถาร

“วิตถาร” อ่านว่า /วิด-ถาน/

เป็นคำภาษาบาลี มีความหมายว่ากว้างขวาง แพร่หลาย ยืดยาว เน้นซ้ำ
พากย์สันสกฤตคือ “วิสูตร” หมายถึงการแผ่ไพศาล การชานไป
ภาษาไทยใช้เป็น “พิสดาร” เช่น ฉบับพิสดาร กล่าวโดยพิสดาร
วรรณคดีเก็บคำว่า “วิตถาร” ในความหมายนี้ไว้ ดังตัวอย่าง

“...ประกอบกับรัศมีแห่งสุริยาสวรรค์ มีบรมธรรมเป็นประธาน
รังสีวิตถารได้ห่มโยชน์...”

(พระมัลลย์คำหลวง)

“...นิทานนี้เป็นคัมภีร์อนันตัง

วิตถารกว้างจะให้กองนั้นมากมาย...”

(ปาจิตกumarกลอนอ่าน)

“...แก่งทูลบรรยายเป็นหลายข้อ

ล้วนประดิษฐ์ติดต่อให้วิตถาร...”

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ รัชกาลที่ ๑)

“...ครั้นจะรำพรรณนาเห็นซ้ำการ

ยังวิตถารมากมายหลายทำนอง...”

(นิราศลอนดอน)

“วิถาร” หรือ “พิถาร” ก็ว่า ดังตัวอย่าง

“...ประมาณเสร็จเจ็ดเดือนโดยวิถาร

พระกุมารได้สมอารมณ์หวัง...”

(พระอภัยมณี)

“...ธรรมเทศปริยาย อธิบายอรรถพิถาร แนะนำนิพพานมรรคา...”

(โคลงนิราศวัดรวก)

สมัยหนึ่งวงการสงฆ์นำคำว่า “วิตถาร” มาประกอบเป็นทินนามฐานันดร “พระครู” ด้วย เช่น

พระครูวิตถารจันทบุรคุณ วัดโบสถ์ จันทบุรี ภายหลังเป็นพระครูธรรมวงศาจารย์
วิมลญาณสมायค เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี สมัยรัชกาลที่ ๖

พระครูวิตถารสมณวัตร (ชน) วัดพระนางสร้าง ภูเก็ต

พระครูวิตถารสมณวัตร (ฝรั่ง) วัดพระทอง ภูเก็ต

พระครูวิตถารสมณกิจ (ทอง) วัดลองดอง นครราชสีมา

พระครูวิตถารสมณกิจ (คำ) วัดโพธิ์ปล้า อ่างทอง

คนที่ทำอะไร “มากกว่าปรกติ” มัก “แปลกแยก” ไปจากมหาชน

“วิตถาร” จึงเพิ่มความหมายเป็น นอกแบบ นอกทาง เช่น

“...แล้วแยกพวกธงรายกระจายเปลื้อง

เป็นธงเหลืองลอบใช้ให้วิตถาร...”

(นิราศหลวงพระบาง)

รูปเปลี่ยนเพี้ยนผิดวิตถาร

อากัปอาการ

วิกลประหลาดหลายนัย

(พระนลคำฉันท์)

ปัจจุบัน “วितถาร” มีความหมายไปถึงสิ่ง “ที่ผิดปกติวิสัย” ในเรื่องเพศโดยเฉพาะ เช่นคำว่า “กามวิตถาร” หมายถึงการทรمانตนหรือผู้อื่นก่อนหรือในระหว่างร่วมเพศ เรียกคนที่มีความพึงใจในสิ่งนี้ว่า “พวกวิตถาร”

ช่วงที่ผมบวชตามประเพณีตอนปิดเทอมปี ๓ ขึ้นปี ๔ ผมคุ้นกับหลวงน้าที่บวชมานานรูปหนึ่ง

เช่นเดียวกับใครหลายคนผู้เจ็บซ้ำซ้ำซากกับโรคชราและความหวัง หลวงน้าใช้ร่มเงาพระศาสนอันสงบราบังเป็นที่เว้นวรรคชีวิต

หลวงน้าเป็นคนช่างเล่าและเล่าได้สนุก

นิยายชีวิตเรื่องแล้วเรื่องเล่าไหลหลังพรุ้งพรูจากปากหลวงน้าไม่ขาดสาย กุฎิหลวงน้าที่มุมหนึ่งของหอฉันจึงมีพระใหม่แวะเวียนไปฟังทุกวัน

สำคัญกว่านั้นหลวงน้า “ແ່ລ່ນອກ” หรือແ່ລ່เรื่องที่อยู่นอกคัมภีร์เทศน์มหาชาติได้ไพบเราะ มีชั้นเชิงลีลาดีอย่างผู้ที่ “ແ່ລ່เป็น”

ผมสนใจเรื่องหลังของหลวงน้าน้อยกว่าการไปขลุกขอให้หลวงน้าสอนແ່ล່

คืนหนึ่งก่อนเริ่มหัดແ່ล່ หลวงน้าคันทาของอะไรๆ กักในกล่องโกสัฬนอน ก่อนจะหยิบเหรียญพระองค์หนึ่งขึ้นเพ่งดู

“...พระ-ครู-วิ-ด-ตะ-ถา-น--สะ-หม-น-กิด...” หลวงน้าทำหน้าที่ไม่แน่ใจว่าที่ตัวเองอ่านถูกหรือผิด

“อ่านว่า สะ-มะ-นะ-กิด” ผมขอเหรียญมาดูแล้วอ่านใหม่อย่างนึกขำ

“พระอะไรชื่อวิดตะถาณ ถ้าใครให้ฉันเป็นพระครูชื่อนี้ฉันจะสึก”

“สึกทำไม” ผมถาม

“เดี๋ยวคนเขาจะหาว่าพระครูหาอะไรไปล้าเด็ก”

๓

เสปียงกรัง

“เสปียงกรัง” อ่านว่า /สะ-เปียง-กรัง/

หมายถึงอาหารแห้งที่เก็บไว้กินได้นานๆ หรือเอาติดตัวไปกินระหว่างเดินทางไกล “กรัง” ในที่นี้มีความหมายว่า “แห้ง” ไปจนถึง “แห้งจนติดแน่นอยู่” เช่น ชี้มูกชี้ตากกรัง เมื่อซุชกจะเดินทางไกลไปขอขาลีและกัณหามาเป็นข้าวบิ๊ไชนาง อมิตตตานัน ผัวเฒ่าสั่งให้เมียสาวจัดเตรียม “เสปียงกรัง” ซึ่งล้วนแต่เป็นของเก็บไว้กินได้นานทั้งสิ้น

มหาชาติกลอนเทศน์ กัณท์ซุชก ลำนวนพระเทพมุนี (ด้วง) วัดสังข์กระจาย พรรณนาไว้ละเอียดลออ ดังนี้

“...ปาเถยย๋ เม กโรหิ ตว๋ เจ้าจ่งเต่งเสปียงกรังกระทำให้อโฮ สักโล เมาะ ติเลน กตซซุชกั ทั้งขนมแข็งเป็นก้อนกัต งาตัดข้าวตอกข้าวถั่วงาแลแตกงา สักลานี เมาะ ซุชกเทน ปีสิตวา กตปเว ขนมร่ำเร่ร่น้ำ ทั้งขนมเทียนทำทั่วทุกสิ่ง มรฐปิณฑิกา เมาะ สกรรมรุกข์ โยเซตวา อีกทั้งขนมผิงหินฝนทอง เป็นเสปียงของค้ำไว้ได้นานๆ ใส่ น้ำผึ้ง น้ำตาลเติมน้ำอ้อยเหลว สุกตาโย กระทำให้เร็วๆ ล้วนแต่หลากหลาย สดุดมุดต๋ ทั้งข้าวตุง ข้าวตากแต่งให้ต่างๆ เป็นของขำคั้นค้ำเครื่องเสปียงกรัง...”

รวมความว่าหากเป็นของขาวต้องผ่านกระบวนการกำจัดส่วนประกอบ ที่เป็นน้ำออกไป หากเป็นของหวานต้องผ่านการเคี่ยวกับน้ำตาลจนข้นงวด ทั้งนี้เพื่อกันเสียและเก็บไว้กินได้นาน

วันเวลาที่ยังไม่มีร้านรวงดาษดินเรียงรายแะกินได้ทั้งวันทั้งคืนเช่นยุคนี้ พวกที่ต้องระเห่ร่อนรอนแรมอย่างทหาร พรานป่า หรือพ่อค้าในกองเกวียนคาราวานรู้ดีว่าอาหารแห้งจำเป็นเพียงใด

หนทางที่ยาวไกลกับเวลานั้นนานข้ามเดือนปีเหมือนไม่มีวันสิ้นสุดนั้น อาหารแห้งที่แม่และเมียบรรจงห่อมาให้คงช่วยผ่อนคลายความว้าว้าวอ้างว้างของเขาและเขาผู้ห่างบ้านให้เบาบางลงได้ไม่น้อย

แม่ผมเป็นผู้หญิงใจเด็ดเดี่ยวจากบ้านคนเดียวมาเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ ๑๖ ปี

เรื่องมีอยู่ว่าหลังจบชั้น ม.๓ จาก รร. สามชุกรัตนโภคาราม ลูกพี่ลูกน้องของแม่คนหนึ่งแนะนำยายให้ส่งแม่ไปเรียนต่อที่วิทยาลัยเทคโนโลยี วนิชยการราชดำเนิน แถวซอย อีสรภาพ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ

แม่ในอารมณ์ครั้นเคร่งมักแอบคุยให้ลูกๆ ฟังว่าแม่เข้มแข็งและเรียนเก่ง (กว่าพ่อ)

“คิดถึงบ้านก็คิดถึง แต่แม่ไม่มีน้ำตาสักหยด” แม่ว่าอย่างนั้น

แม่เป็นคนรักเรียนและมีเพื่อนมากมาย เรื่องราวและวีรกรรมเมื่อครั้งเรียนที่ “พานิคราชมหาวิทยาลัย” ตามคำเรียกของแม่ เป็นความทรงจำอันแสนสุขที่แม่เล่าให้ลูกฟังตั้งแต่เด็กจนโต

“เรื่องนี้แม่เล่าแล้ว” ผมเคยบอก

“เธอ--” แม่ยิ้มเขิน แต่แล้วก็เล่าต่อไปเหมือนไม่เคยเอ่ยถึงมาก่อน

เรื่องหนึ่งที่แม่เล่าคือก่อนเปิดเทอมทุกครั้งยายจะทำของอร่อยจากสุพรรณฯ เป็น “เสปียงกรัง” ให้แม่นำติดตัวไปกินที่กรุงเทพฯ

ของอร่อยที่ว่านั้นคือ

--น้ำพริกผัดและมะพร้าวแก้ว--

น้ำพริกผัดสูตรของยายมีเครื่องปรุงคือ พริกแห้ง หอมแดงปอกเปลือก กระเทียมปอกติดเปลือก กะปิ น้ำปลา มะขามเปียก น้ำตาลปี๊บ เกลือสมุทร และหมูสับละเอียด

ตำน้ำพริกก่อน

ใช้ไฟกลางคัวพริกแห้งหอมแดงกระเทียมพอสุก พักให้เย็นแล้วตำจนละเอียด
ใส่มะขามเปียกเอาเม็ดและใยออกแล้วสับ--ให้ตำง่าย น้ำปลา น้ำตาล และเกลือลง
ไปตำต่อ

ปรุงรสตามชอบ แต่ของยายและแม่ต้องให้หวาน เผ็ด เปรี้ยววนวลลิ้นคลอๆ กัน
“อย่าให้เค็มนัก” แม่ย่า

ต่อไปผัดน้ำพริก

ผัดหมูสับละเอียดกับน้ำมันเล็กน้อยพอสุก ใส่ น้ำพริก ลงไปผัดกับหมูให้เข้าเนื้อ เติมน้ำตาล

ชิมรสให้หวาน เผ็ด เปรี้ยวกลมกลืนกัน ผัดต่อให้หอม ดับไฟ

กินกับผักสด ไข่ต้ม และปลาช่อนเค็มทอด อร่อยเผ็ดร้อนจนลืมว่าความคิดถึงบ้าน
เป็นอย่างไร

“พอเห็นแม่ลงจากถนน พวกเพื่อนรีบเอาช้อนมาจ่อรอกินเลย” น้ำเสียงแม่ภาควมมี
ส่วนมะพร้าวแก้วมีเครื่องปรุงหลักคือมะพร้าวทึนทึกขูดเป็นเส้นฝอยยาวด้วยมือเมว
เลือกที่กะลาเป็นสีน้ำตาลอ่อน เนื้อจะนุ่ม

น้ำตาลทรายขาว น้ำลอยดอกมะลิ เกลือสมุทร สีส้มเคราะห์หรือสีจากธรรมชาติตาม
ความกังวล

ใส่น้ำตาล น้ำลอยดอกมะลิ และเกลือลงในกระทะ

ใช้ไฟกลางค่อนข้างอ่อนจนกว่าน้ำตาลละลาย ลดไฟแล้วกวาดต่อจนเริ่มเป็นยางมะตูม
เมื่อเห็นว่า มีฟองน้ำเชื่อมเล็กลง มีความหนืดมากขึ้น และผลึกน้ำตาลเริ่มจับที่ข้าง
กระทะ จึงใส่สี

คนให้เข้าเนื้อ ใส่มะพร้าว คนต่อจนน้ำเชื่อมจับเส้นมะพร้าวทั่วและน้ำเชื่อมแห้ง
ดับไฟ

ตัดมะพร้าวด้วยซัอน ๒ คัน วางลงในถาดแล้วทะลอมให้เป็นก้อนเล็กๆ

ผึ่งลมจนแห้ง เก็บใส่ขวดโหลและปิดฝากันชื้น

มะพร้าวแก้วของยายมีสีอ่อน ผิวนอกตกผลึกคือแห้งแต่ด้านในยังคงฉ่ำน้ำเชื่อมอยู่
กลิ่นหอม และมีรสหวานมัน

แม้ว่ากินหลังกินข้าวหรือแอบกินตอนปิดไฟเตรียมนอนอร่อยนัก

น้ำพริกผัดและมะพร้าวแก้วอันเป็นสิ่งแทนความรักความห่วงใยของตาและยาย
ติดตามแม่ไปทุกหนแห่งตั้งแต่ครั้งยังเรียนหนังสือจนถึงวัยทำงาน

และเมื่อแม่มีลูก แม่เองก็ฝากความรักยิ่งใหญ่มากับอาหารที่แม่ทำด้วยหัวใจเช่นกัน
เมษาหนึ่งอากาศร้อนจัด

ตาได้มะพร้าวอ่อนมาหลายลูกจึงจัดแจงให้แม่เอาติดไปกินด้วย

ตากลัวว่าที่กรุงเทพฯ จะหามีดีใหญ่ไม่ได้จึงปอกเปลือกจนชิดกะลาพอให้ไม่แตก
ระหว่างทาง

--แต่ตรงหัวซึ่งมีตามะพร้าวอยู่คงฟานหนักมือไปหน่อย--

บนรถโดยสารประจำทางสีแดงติดพัดลมสายกรุงเทพฯ-ท่าช้าง แม่วางสัมภาระไว้บน
ชั้นตะแกรงเหนือที่นั่งเช่นเคย

รถวิ่งโยกคลอนไปกับอากาศที่ร้อนแสนร้อนสักระยะก็เกิดเสียงเอะอะอืออึงดังขึ้น
ที่หลังเบาะแม่

เสียงนั้นจับความได้ว่ามะพร้าวเจ้ากรรมของใครสักคนเจออากาศร้อนจัดจึงดันน้ำ
พุ่งทะลุรอยปริแตกที่หัวลงมาเปียกเนื้อตัวคนข้างล่างจนเหนียวเหนอะหนะ

“แล้วแม่ทำไง” ผมถาม

“จะทำไง” แม่ตีหน้าตาย

“--ก็เปียกไว้สิ กระโดดกระตากไปเขาจะได้รู้ลืว่ามะพร้าวเรา”

๔

เหนือ

“เหนือ” หมายถึงเสียงพูดที่เพี้ยนไปจากสำเนียงมาตรฐาน เช่น

“...จะพูดจาอะไรทั้งคะเออ

เสียงเหนือเหนือหน้าตาน่าเอ็นดู...”

(นิราศเมืองเพชร)

ประเทศไทยถือสำเนียงกรุงเทพฯ เป็นมาตรฐาน เสียงแบบที่คนสุพรรณฯ พูดกันจึงเรียกว่า “เหนือ”

เสียงเหนือเป็นเอกลักษณ์ของคนสุพรรณฯ และกังวานเสียงแจ่มใส่นั้นเป็นที่ประทับใจคนต่างถิ่นมาแต่โบราณ

เมื่อสุนทรภู่มาสุพรรณฯ เพื่อตามหาปรอท ก็ยังพูดถึงเสียงคุณภาพของคนสุพรรณฯ ไว้ว่า

บุราณท่านว่าน้ำ
ป่าต้นคนสุพรรณ
แดนดินถิ่นที่สุพรรณ
ผิวจึงเกลี้ยงเสียงแจ้ว

ลำค้ำย
ผ่องแผ้ว
ธรรมชาติ มาคเอย
แจ่มน้ำคำสนอง

(โคลงนิราศสุพรรณ)

ถึงยุคปัจจุบัน ในความรับรู้ของคนทั่วไปก็เข้าใจกันว่ามีเฉพาะคนสุพรรณฯ เท่านั้น
ที่พูดเหนือ

ถ้าได้ยืนไครพูดเหนือ ก็มักมีคำถามว่า “เป็นคนสุพรรณฯ หรือเปล่า”

ทั้งๆ ที่จังหวัดอื่นในภูมิภาคตะวันตก เช่น นครปฐม ราชบุรี หรือกาญจนบุรี ก็พูด
เหนือเช่นกัน

จนแม้แต่ละครโทรทัศน์ทุกเรื่องที่มีบทคนรับใช้ชัฏ

ถ้าไม่ให้พูดคุยด้วยภาษาอีสานก็จะให้พูด “เหนือ”

เพื่อแสดงสถานภาพและบอกกำพืดว่าเป็นคนชนบท

ผมเกิดที่พิษณุโลกเพราะพ่อกับแม่เริ่มชีวิตราชการที่อำเภอพรหมพิราม

เกิดได้ไม่กี่วันยายก็พาผมมาเลี้ยงที่สุพรรณฯ

ครบ ๑ ขวบ พ่อกับแม่มารับกลับขึ้นไปพิษณุโลก และขอให้ปู่ลงจากสุโขทัยมา
ช่วยเลี้ยง

ราว พ.ศ. ๒๕๒๔ ผมอายุประมาณ ๔ ขวบ พ่อกับแม่ย้ายมารับราชการที่สุพรรณฯ
และสร้างบ้านหลังแรกของครอบครัวในปีนั้น

ผมคงเป็นเด็กพูดเหนือเพราะเติบโตกับญาติข้างแม่

เมื่อไปเยี่ยมบ้านปู่ย่าที่สุโขทัยจึงมักถูกล้อเลียนด้วยความเอ็นดูจากลุงป้าหรือเพื่อน
ของปู่เสมอ

เรื่องที่ทุกคนมักเล่าให้ผมฟังทุกครั้งเมื่อโตแล้ว คือเพื่อนปู่คนหนึ่งชอบมาล้อผมว่า
“พ่อก็อหามา แม่ก็อหามา”

เด็กชายปรัชญาซึ่งจะกลายมาเป็นผู้ใหญ่ปากจัดในอนาคตจึงสวนกลับไปทันทีว่า
“ตาปีก็อหามา”

เรื่องคนพูดเหนือสร้างความครื้นเครงให้ทั้งผู้เล่าและผู้ฟังได้ทุกครั้ง

ต่อไปนี่คือเรื่องราวที่ผมเคยประสบ

เรื่องที่ ๑

ตอนเรียนมัธยมต้น ครั้งหนึ่งมีครูผู้หญิงบรรจุใหม่เข้ามาสอนพวกผมเป็นห้องแรก

ครูกลุ่มเรียกชื่อเพื่อนผมคนหนึ่งให้ยืนอ่านข้อความบางบรรทัด และสังเกตว่ามันไม่ได้

“คาด” เข็มขัด

“ทำไมเธอถึงไม่ ‘คาด’ เข็มขัด” ยังไม่ทันจะได้อ่านอะไร ไฟอันร้อนแรงแห่งความเป็นครูใหม่ปะทุขึ้นทันที

“คาดครับ” เพื่อนตอบเสียงฉาดฉาน

“อย่ามาเถียง ก็ครูเห็นอยู่ว่าเธอไม่ได้คาด” ครูใหม่ยังคงรื้อเพื่อนผมต่อ

“คาดครับ” เพื่อนตะเบ็งเสียงยืนยัน และทำหน้าว่ามันตอบอะไรผิดไป

ทั้งสองคนเถียงกันว่า “ไม่ได้คาด” - “คาดครับ” อยู่นาน คนที่เหลือต่างนั่งเงิบบรรยากาศอึดอัดชวนให้วิตกว่าเหตุการณ์จะจบลงอย่างไร

ผมเห็นทำไม่ดีเพราะครูทำเสียงเหมือนจะร้องให้จึงขยับจะเข้าไปแยกคนใดคนหนึ่งออกมา

ทันใดนั้นผมก็ร้อง “เฮ้ยยย!” ขึ้นมาเพราะเพิ่งนึกอะไรบางอย่างได้

คู่ปะทะคารมหยุดทันที และเพื่อนทั้งห้องก็มองมาที่ผมเป็นตาเดียว

“อาจารย์ครับ เข็มขัดของมัน ‘ขาด’ ครับ--มันหลุดเหนือครับ”

เพื่อนคนหนึ่งร้อง “เอ้อออ!” แล้วตบมือฉาดใหญ่ สายตาที่มันมองผมอ่านได้ว่า “ทำไมมึงเพิ่งจะนึกออก”

จากนั้นทั้งห้องก็หัวเราะกันอย่างบ้าคลั่ง ดังขึ้น ดังขึ้น และดังขึ้น รวมทั้งครูและเพื่อนหลุดเหนือคนนั้นด้วย

เรื่องที่ ๒

“ชื่ออะไรครับ” ผมถามนักศึกษาวิชาทหารหญิงคนหนึ่ง

โรงเรียนกรรณสูตฯ เป็นสนามเรียน ร.ด. ของจังหวัด โรงเรียนอื่น เช่น วิทยาลัยเทคนิคฯ สวนแตง อุทอง สองพี่น้อง บางลี่ ฯลฯ ต้องนั่งรถมาเรียนที่นี่

ผมเป็นผู้บังคับกองร้อย มีหน้าที่ตรวจสอบรายชื่อและนำกล่าว คำปฏิญาณทุกวัน

“เสียงมันดังดี--ไม่ได้แข็งแรงอะไรหรอก” ครูฝึกกล่าวชมผม เช่นนั้น

“สั่มสั้วยคะ” เธอตอบเสียงดัง

“หือ” ผมฉงน หยุดคิดแวบหนึ่ง แล้วก้มหน้าเขียนชื่อเธอลงไป

“แบบนี้แหละ” ผมไม่มั่นใจจึงยื่นให้เธอดู

“ไม่ใช้ชะ” เธอรับไปแก้แล้วส่งคืนผม

“อ้าว! ไม่มีไม้โทเธอ แล้วมันจะอ่านว่า ‘สั่มสั้วย’ ยังไงล่ะ” ผมถามย้ำเพราะเห็นว่าเธอเอปากกาฆ่าไม้โทออก

“นี่มันอ่านว่า ‘สมสวย’ นะ”

“ใช้ซะ ‘สั่มล้วย’ ไม่มีสระ เพราะเกิดวันจันทร์ซะ”

เรื่องที่ ๓

แรกเรียนจบผมทำงานอยู่ในกองบรรณาธิการของนิตยสารแห่งหนึ่ง

มีหน้าที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย

เขียนอย่างเดียวไม่ต้องถ่ายภาพ เพราะมีพี่ช่างภาพช่วยถ่ายภาพประกอบบทความให้
วันหนึ่งเราไปถ่ายภาพประกอบเรื่อง “ข้าว” ที่สุพรรณฯ

พี่ช่างภาพเป็นคนกรุงเทพฯ จึงตื่นเต้นกับ “รถดีเทือก” มาก

“เทือก” คือที่ดินที่ไถและคราดแล้วทำให้เป็นโคลนเป็นตมเพื่อ ตกลำ คนบ้านผม
เรียกกิริยาเช่นนั้นว่า “ดีเทือก”

หลังจากถ่ายภาพจนพอใจแล้ว เพื่อนช่างภาพนึกถึงอีกคอลัมน์หนึ่งที่ตัวเองรับผิดชอบ

คอลัมน์ “Who is Who” นำเสนอเรื่องราวของคนประกอบอาชีพที่ชวนให้สนใจ เช่น
ลัษมีด ปิงไข่ ย่อมผ้า ต่อเรือ ประดาน้ำ ถอนผมหงอก ฯลฯ

“กูว่าจะไปสัมภาษณ์พี่เขาอะ”

“มึงไปหอะ กูไม่ไปกับมึงหรอก” ผมปฏิเสธเพราะขี้เกียจถอดรองเท้าลุยโคลน และ
ตอนนั้นพี่เขาก็ขับรถออกห่างคันนาที่พวกเราเย็นอยู่ไปมากแล้ว

เขาพับขาทางแดงเดินไถอย่างเหยงลุยโคลนขึ้นไปนั่งคุยกับพี่คนขับรถ ลักพักก็เดินลุย
โคลนกลับมา

“พี่เขาชื่อเข้มน” ผมพยักหน้าอือออ

“แต่ลุงวะ--” พุดพลางหันไปมองพี่คนขับรถและกลับมามองหน้าผม

“งงอะไร” ผมสงสัย

“พอทูลถามว่าพี่ชื่อ ‘เข้มน’ ใช่มั้ยครับ พี่เขาบอกไม่ใช่”

“อ้าว! แล้วเขาบอกมึงว่ายังไง”

“เขาบอกทูลว่าชื่อ ‘เข้มน’ - ‘เข้มน’ ที่เอาไว้เย็บผ้าอะ”

“เข้มนอะไรเอาไว้เย็บผ้าอะ” พี่ช่างภาพเกาหัวและยังคงทำหน้าง

“นั่นดิ--‘เข้มน’ อะอะไรเอาไว้เย็บผ้าอะ” ผมยิ้มแล้วลากให้มันเดินไปขึ้นรถเพราะหิวข้าว

๕

แม่เจ้

ผมเรียกยายว่า “แม่เจ้”

ทวดมีลูก ๙ คน ชาย ๓ หญิง ๖ ยายเป็นลูกสาวคนโต น้องทุกคน เรียกยายว่า “เจ้” เพราะทวดผู้ชายเป็นลูกจีน

ลูกหลานของน้องๆ เรียกยายว่า ป้าเจ้ ยายเจ้ หรือย่าเจ้ ตามความสัมพันธ์ ผมซึ่งยายเลี้ยงมาตั้งแต่แบเบาะจึงพลอยเรียกยายว่า “แม่เจ้” ตามทุกคนไปด้วย ตั้งแต่จำความไม่ได้

ยายเป็นคนสนุกสนาน ขยันขันแข็ง เผลียวฉลาด มีไหวพริบ และทันคน หลังแต่งงานและตั้งท้อง แม่ยังคงทำงานที่อำเภอพรหมพิราม พิษณุโลก ความตั้งใจของแม่คือจะกลับมาคลอดที่โรงพยาบาลสามชุกเศรษฐกิจ ของนายแพทย์ สมศักดิ์ เศรษฐกร ซึ่งเป็นโรงพยาบาลเอกชนแห่งแรกๆ ของสุพรรณบุรีและเริ่มมีผู้นิยม กันมาก

“จะได้อยู่ใกล้ๆ ตากับยาย” แม่รำลึกความหลัง

แต่ความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบหลักของวรรณกรรมทุกเรื่อง แม่เจ็บท้องขณะเก็บ ของขึ้นรถเพื่อมาเตรียมคลอดที่สุพรรณฯ

ข้าราชการรุ่นพี่พาแม่กับพ่อไปโรงพยาบาลตอนเช้ามีดของวันที่ ๒๓ มกราคม

แม่ไม่ได้ฝากท้องกับโรงพยาบาลประจำจังหวัดแห่งนั้น หมอจึงให้แม่รอเพื่อคลอดเอง ตามธรรมชาติ

แม่นอนเจ็บท้องอยู่ ๓ วัน ๓ คืน ผมก็ยังต้องดื่งไม่ยอมคลอด

พ่อและแม่ในวัยหนุ่มสาวไม่เคยผ่านประสบการณ์การมีลูกอ่อนร้นใจมาก จึงตัดสินใจโทรเลขส่งข่าวไปที่สุพรรณฯ

เมื่อบุรุษไปรษณีย์ยื่นโทรเลขให้อ่าน ยายซึ่งกำลังต้มหมูต้มไก่และทำขนมแข่งขนมเทียนสำหรับไหว้ตระกูลจีนทั้งข้าวของทุกอย่างและจัดแจงขึ้นรถไปหาแม่ที่พิษณุโลกทันที

ตากับยายถึงพิษณุโลกในบ่ายวันที่ ๒๖ และหลังจากประมวณเหตุการณ์ทุกอย่างแล้ว ยายบอกแม่ให้ทำใจสบายๆ

“เดี๋ยวแม่จัดการเอง” ยายลูบหัวลูบหน้าปอบโยนแม่พร้อมกับพยักหน้าให้ตานั้นนัยยะผลจากเตียงแม่เข้าไปที่ห้องพักแพทย์พยาบาล ก่อนจะมีเจ้าหน้าที่รีบมาเซ็นแม่เข้าห้องผ่าตัดแล้วเร่งทำคลอดผมออกมาอย่างน่าอัศจรรย์ในเวลา ๑๖.๔๗ น.

“โบราณเขาเรียก ‘รกพันคอ’ ถ้าให้คลอดเองก็คงตาย” แม่บอก

เล่าสืบกันมาว่าในห้องพักแพทย์และพยาบาลนั้น ยายได้มอบซองกระดาษบรรจุน้ำใจ สีม่วงครามให้ผู้ใหญ่บางคน

อุปราศรัยทั้งหลายที่เคยมีก่อนหน้าจึงได้รับการปิดปากให้สิ้นไป

ผมรอดชีวิตครั้งแรกเพราะไหวพริบของยาย

...

ตอนที่ยายรับผมมาเลี้ยง ยายอยู่กับตาเพียงสองคนที่บ้านไม่มุงกระเบื้องว่าวริมแม่น้ำสุพรรณฯ

การเลี้ยงผมทำให้บ้านกลับมามีชีวิตชีวากครั้ง หลังจากลูกกับแม่แยกย้ายไปรับราชการสร้างครอบครัว และนำชายไปทำงานที่ต่างจังหวัด

ตาแก่กว่ายายหลายปีจึงรักและเอ็นดูยายมาก ตาเรียกแทนตัวเองว่า “พี่” และเรียกยายว่า “หนู”

“คำน้อยไม่เคยให้กระเทือนใจ” ยายพูดถึงตาอย่างรักใคร่นับถือ

แล้วในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ก็มีเหตุการณ์สำคัญที่จะกลายเป็นเรื่องไว้อาลัยกันต่อมาอีกนาน

ปลายปีนั้นหนาวจัด ที่วัดวังลำเภาล่อมี “เล่นรำวง” เนื่องในเทศกาลส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

ยายซึ่งเป็นคนรักความรื่นเริงจึงขอไปร่วมเล่นรำวงกับเขาด้วย และปล่อยให้ตาอยู่เลี้ยงผมตามลำพังตั้งแต่หัวค่ำ

ดิถีขึ้นทุกที่แต่ยายก็ยังไม่กลับ

ตาซึ่งเริ่มป่วยเป็นอัมพฤกษ์เดินเหินและหยิบจับอะไรไม่ค่อยถนัดกลัวอย่างยิ่งว่าผมจะตื่นมาแล้วร้องไห้เพราะไม่เห็นยาย

ความคิดของตากลายเป็นความจริง เมื่อผมตื่นและแหกปากร้องไห้จ้าขึ้นมาจนได้ ตาไม่กล้าอุ้มผมเพราะกลัวทำหลุดมือ ได้แต่พยายามเดินไปชะเง้อมองที่หน้าต่าง สลับกับเดินมาพูดปลอบโยนผมที่เปลให้หนึ่งคอยยาย

ผมยอมสงบลงให้ตากลายกังวลบ้าง แล้วก็แผดเสียงร้องดังขึ้นกว่าเดิม กะว่าให้ดังไปถึงวัดเพื่อเรียกยาย

ตาสงสารผมและโกรธตัวเองที่ไม่สามารถช่วยอะไรหลานได้

--วาทหนึ่งของความคิดตานึกฉวยยาย

จนล่วงเข้าสู่ศักราชใหม่ยายจึงกลับมา

“~~สาวชาววังเอวเท่ากะละมังผัดแบ่งบาหยัน สาวชาววังเอวเท่ากะละมังผัดแบ่งบาหยัน~~” เสียงเพลงของยายลอยลมาแต่ไกล

“--ยังจะมีอารมณ์ร้องเพลง” ตากัดฟันเลี่ยมทองรำพึงกับตัวเอง

ชั่วเวลาที่ตาปล่อยให้ผมร้องจนพอใจนั้น ตายืนเกาะขอบหน้าต่างเฝ้ามองเงาตะคุ่มของยายที่ไกลเข้ามาทุกทีๆ

และเมื่อยายเดินจนจะถึงตีนบันได ตาก็ตะโกนส่งคำหวานเพียงครั้งเดียวในชีวิตคู่ลงไปเชื้อเชิญยายให้รีบลงบันไดขึ้นบนบ้านว่า

“คว่าย! ไม่ห้วงพ่อเลย--”

...

ในชั้นเรียนสมัยประถม

ครูจ่านงค์ ศรีพุททอง ครูประจำชั้นห้อง ๑ ก สั่งให้พวกเราเขียนผังเครือญาติตามแบบที่ครูเขียนให้ดูบนกระดาน

ผมทำเสร็จอย่างรวดเร็วเพราะไม่ใช้การบวกลบเลขที่ผมต้องนั่ง กุมขมับเป็นชั่วโมง ไกลเวลาส่ง ผมเห็นเพื่อนคนหนึ่งลู่กลิ้งลูกกลนและพยายามมองมาทางผม และพอครูเฉลอฉันก็รีบเข้ามาหาทันที

“ปรีชญา--เราเขียนไม่ได้--เราไม่มียาย” มันทำหน้าที่ร้องไห้

“ทำไมจะไม่มีล่ะ ก็คนที่เห็นเมียตาไง” ผมพยายามไล่เสียงให้มันหนีออกไป

“เราไม่มียายจริงๆ” เพื่อนยืนยัน

“เราไม่มียาย--เรามีแต่ ‘แม่คุณ’ ช่วยเราหน่อยสิ ทำไมเราไม่มียายเหมือนคนอื่น
ก็ไม่ได้รู้”

ผมเปลือยหัวเราะออกมาพริตหนึ่ง แล้วปลอบมันไปว่า

“ไม่เป็นไร เราก็ไม่มียายเหมือนกัน ดูที่เราเขียนลิ--เรามีแต่แม่เจ้”

[illegible]

๖

ด่า

“ด่า” คือการใช้ถ้อยคำว่าคนอื่นให้เสียหาย มักใช้คำหยาบ หรือคำที่มีความหมายส่อไปในทางไม่ดี

มี ๒ แบบ คือ ด่าทางตรงกับด่าทางอ้อม

ด่าทางตรง คือการใช้ถ้อยคำให้ผู้ฟังรับรู้ได้ทันทีว่าถูกด่า เช่น ไอ้โง่ อีอ้วน

ด่าทางอ้อม คือการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามรูปภาพ ผู้ฟังต้องตีความจึงจะทราบว่าเป็นคนถูกด่า เช่น ชอบน้ำเป็นขวดหรือน้ำที่กรวดไปให้

ด่าเป็นการแสดงออกทางวาจาแบบก้าวร้าว เกิดขึ้นเพราะผู้ด่ารู้สึกไม่พอใจหรือโกรธคนเราเมื่อโกรธหัวใจจะเต้นแรงและเร็ว เลือดฉีดร้อนทั่วตัว อารมณ์ที่รุนแรงขึ้นผลักดันให้แสดงพฤติกรรมตอบสนองทางกายวาจา

ทางกาย เช่น หน้าแดง ตาขวาง คิ้วขมวด กัดฟัน มือสั่น กระตืบเท้า

ทางวาจาคือการด่า

สังคมไทยมีค่านิยมว่าอวัยวะเพศและกิจกรรมทางเพศเป็นเรื่องปิดบังซ่อนเร้น

การนำคำเหล่านี้มาพูดตรงๆ ถือว่าหยาบ และกำหนดเป็นคำต้องห้าม (taboo)

เราจึงด่าทางตรงด้วยคำที่บ่งความหมายหรือแสดงนัยทางเพศมากที่สุด

รองลงมาคือนำชื่อสัตว์บางชนิดมาประกอบเป็นคำด่า เช่น ไอ้ปากหมา อีหน้าหนอน อีควปลิง ไอ้ควาย ไอ้หน้าเหี้ย อีแรด อีหมีควาย อีชะนี ฯลฯ

และบางครั้งพืชผักผลไม้บางชนิดก็ถูกนำมาใช้เป็นคำคำที่แสดงอารมณ์เผ็ดร้อนได้อย่างน่าประหลาดใจ เช่น เผือก เห็ดสด ลำไย สตรอว์เบอร์รี

ทางจิตวิทยาถือว่าการใช้ถ้อยคำรุนแรงก้าวร้าวต่อผู้อื่นลักษณะนี้เป็นหนทางระบายความเครียด ส่งผลให้ตนเองสบายใจขึ้น

ตามธรรมชาติมนุษย์ทุกคนต้องเคย “ด่า” หรือ “ถูกด่า” คำด่าจึงเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตมนุษย์มาทุกยุคทุกสมัย

พระไอยการลักษณะวิवाद่าดี กล่าวถึงคำด่าในสังคมอยุธยา สืบเนื่องมาถึงต้นรัตนโกสินทร์ ดังนี้

“...มาตราหนึ่ง ด่าท่านว่าไอ้อีชีตรู ชีเมา ชีโหมย ชีซ้อ ชีฉกลัก ชีล่วงคนขาย ชีไซ่ ชีตรวน ชีซื่อซื่อคา ชีถอง ชีทุบ ชีตบ ชีคุก ชีเค้า ชีประจานคนเสีย ชีขายคนกินทั้งโคต ชีครอก ชีข้า ชีถ่อย...อีดอกทอง อีเยดซื่อน...”

อักขรานุธานครินทร์ เก็บคำด่าหญิงชายยุคต้นรัตนโกสินทร์ที่ใช้ต่อเนื่องมาถึงสมัยต้นรัชกาลที่ ๕ ไว้ดังตัวอย่าง

“...ไ้อ้บ้า ไ้อ้ชาติข้า ไ้อ้ถ่อย ไ้อ้ระยำ ไ้อ้จ้งไร อีดอกทอง อีชีข้า อีร้อยซื่อน อีกาก อีโกง อีหน้าเกือก อีหน้าด่าน อีหน้าแปน อีเคอะ อีหน้าสด อีดอกกะทือ อีแดงแห้ง อีท้มขึ้น อีผีทะเล อีชาติชั่ว อีเปรต...”

โดยเฉพาะวรรณคดีรัตนโกสินทร์ ได้เก็บคำด่าและบริบทการใช้คำด่าไว้มากมาย ตัวอย่างคือ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนพานางลาวทองมาจากเชียงใหม่

นางวันทองหึงหวงจึงร้องด่าลาวทองโดยเอานัยสำคัญของ “งาช้าง” มาเปรียบกับอวัยวะเพศได้เผ็ดร้อนยิ่งนัก ดังกลอนว่า

ชีเซถ้อยคำอืลาวดอน
งาช้างเนื้อไม้มีงได้มา

แง่อนไม่น้อยร้อยภาษา
กู่จะเกณฑ์ข้างงาออกไปรับ

คำด่าวิมาลาของตะเภาแก้วตะเภาทองที่กระทบกระเทียบเรื่องกามกริษาของบทละครนอกเรื่องไกรทองกับชาละวันก็แสนคันไม้แพ้กัน ดังความว่า

เอาผิวภูไปไว้ถึงเจ็ดคืน
หรือว่าซาละวันที่อันตราย
แต่ผิวกุมภีร์แล้วมิหนำ
ไล่หัวลงไปเสียท้องคล่อง

ยังไม่หายวรายรีหรือโหมฉาย
แยบคายไม่เหมือนเจ้าไกรทอง
ยังแถมข้ามมนุษย์เข้าเป็นสอง
เดียรรานจงหองไม่เจียมตัว
(บทละครนอกเรื่องไกรทอง)

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่าง “คำดำ” ในวรรณคดี
ชำสาม (ชำสาม)
หมายถึงหญิงไม่ดี หญิงมักมากในทางกามารมณ์

“...อิหำแหนแสนชำสามมาตามชู้

อยู่ใกล้ๆจะใคร่ทองสักสองตัง...”
(สิงห์ไกรภพ)

อีดอกทอง
หมายถึงหญิงใจง่ายในทางประเวณี

“...อีดอกทองราวทองธรรมชาติ

พิศวาสมิได้เว้นวันสม...”
(นิราศพระยามหานครภาพไปเมืองจีน)

อีตอแหล
หมายถึงหญิงโกหกกลับกลอก

“...แล้วชี้หน้าด่าอึงหิงนางเงือก

ทำซบเลือกสอพลออีตอแหล...”
(พระอภัยมณี)

อีบ้ากาม
หมายถึงหญิงมักมากในกาม

“...ดูตุ้ด้านหน้าอีบ้ากาม

ลวนลามกอดรัดขำงัดลิ...”
(บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า)

อีแม่คำปลา

หมายถึงหญิงชั้นต่ำมีอาชีพน่ารังเกียจ

“...เจ้าคารีสีคารมไม่สมหน้า

เหมือนอีแม่คำปลาที่หัวถนน...”

(บทละครนอกเรื่องไกรทอง)

อ้ายจิ้งไร

หมายถึงชายประพฤติดินเลวทราม

“...ไซวห้างเอกเขนกนึ่งฟัง

มาขอพ่อดอกกระมังอ้ายจิ้งไร...”

(บทละครนอกเรื่องไชยเชษฐา)

อ้ายห้วง

หมายถึงชายสูงอายุที่ใช้อุบายหลอกหญิงสาวเพื่อกามารมณ์

“...ฝ่ายยายว่าชาติชั่วอ้ายห้วง

อย่าเถียงกูเห็นแน่แท้ตา...”

(บทละครเรื่องอาบุญหะชั้น)

ด้วยเหตุที่วรรณคดีเป็นเครื่องบันทึกชีวิตมนุษย์ เพราะมีถ้อยคำเป็นวัสดุ และมีความคิดเป็นเนื้อเรื่อง

พฤติกรรมของมนุษย์ทั้งดีชั่ว สุขทุกข์ และวิถีชีวิตในแง่มุมต่างๆ ล้วนแสดงไว้ในวรรณคดีทั้งสิ้น

คำดาที่ปรากฏในวรรณคดีจึงเป็นเครื่องแสดงค่านิยมทางสังคม ในอดีต และเป็นอารมณ์ภาษาที่ทำทนายการวิเคราะห์ตีความของคนรุ่นหลังยิ่งนัก

๗

สา^๑ง

“สา^๑ง” เป็นคำไทย

มีความหมายและตัวอย่างการใช้ ดังนี้

ผี

“...ยักษ์ พราหมณ์วันเฒ่า รอยปีศาจสา^๑งยักษ์ แปรเพศกลับมาเป็นพราหมณ์กมั่ง...”
(มหาชาติคำหลวง กัณฑ์มหาราช)

บางที่ใช้เข้าคู่กันเป็น “ผีสา^๑ง”

“...หน้าตามันขึ้นยิงฟันฟาง

ถ้าจะเป็นผีสา^๑งที่กลางนา...”
(บทละครนอกเรื่องสังข์ทอง)

กลิ่นเหม็นของซากศพ ซากสัตว์

“...ทั้งเหม็นสาบเหม็นสา^๑งเหมือนอย่างศพ

ไม่น่าคบน่าร้ายกัณฑ์จบหาย...”
(พระอภัยมณี)

สัตว์ในนิยาย เข้าใจกันว่ามีรูปร่างอย่างเสือ

“...เพราะรถเรือสางแลข้างเถื่อน กล่นเกลื่อนอาไศรยในไพรลั่น...”
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

เวลาจนสว่าง

“...พอไ้ขันกระชั้นอยู่แจ้วแจ้ว ดูเหว่าแว่วส่งเสียงเมื่อจนสาง...”
(เพลงยาวรบพม่าที่นครศรีธรรมราช)

ทำให้แจ้งให้กระจ่าง

“...สุดแต่จะคิดสางให้ล้นยุ้ง ถ้าอิเหนาส่มุ้งก็สมหมาย...”
(เพลงยาวสามชาย)

ทำให้หายยุ่ง

ผลเกิดพิเศษสด โอซารสล้าเลิศปาง
คำนึงถึงเอวบาง สางเกศเส้นขนเม่นสอย
(กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน)

คำว่า “สา” ที่หมายถึง “ผี” นี้ พระยาอนุমানราชชน เคยกราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ว่าในภาษาไทยใหญ่ แปลว่า พรหม หรือผู้อยู่เหนือมนุษย์ และเหนือผี

ส่วนในภาษาลาว คำว่า “สา” มีหลายความหมาย เช่น โกดังเก็บของ ฯลฯ และความหมายหนึ่งคือ “ผี” เหมือนภาษาไทย

คนแถบสุพรรณบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง นิยมใช้คำว่า “สา” นำหน้าชื่อคนที่ตายไปแล้ว เช่น สาंप่อ สา้มแม่ สาบลุงขึ้น สาปป้าน้อย

แต่ออกเสียงสั้นชวนให้ได้ยินเป็น “สัง”

บางครั้งเพิ่มคำว่า “ผี” เป็น “ผีสัง” เช่น ผีสังแม่ ผีสังน้ำ

และที่ออกเสียงสั้นเป็น /พิสัง/ เช่น พิสังพี ก็มี

เมื่อพ่อกับแม่ย้ายจากพิษณุโลกมารับราชการที่สุพรรณฯ แม่ต่อเติมบ้านของยาย
เป็นบ้านหลังแรกของครอบครัว

อีกราว ๑๐ ปีจึงแยกมาปลูกบ้านของตัวเองในที่ดินที่ยายยกให้ติดกันกับบ้านยาย
จากริมแม่น้ำสุพรรณฯ นับเรียงจากเหนือลงใต้คือบ้านน้องชายยาย บ้านผม บ้านยาย
และบ้านทวดซึ่งอยู่ตรงโค้งน้ำพอดี

เด็กๆ ในเว้าบ้านทวดทุกคนต้องเคยได้ยินเรื่องเล่าที่ว่าผมเกือบจะมีคนเรียกว่า “สัง”
หากทวดผู้หญิง ยาย และน้องชายน้องสะใภ้ของยายไม่ช่วยชีวิตผมไว้

เรื่องก็คือครั้งหนึ่งพ่อและแม่พาผมอายุราว ๒ ขวบจากพิษณุโลกมาเยี่ยมตายาย
ที่สุพรรณฯ

ปีนั้นฝนตกชุกและน้ำเหนือหลากมาก ปลาเล็กปลาน้อยตื่นน้ำใหม่จึงผุดว่ายขึ้นมา
บนผิวน้ำกันคลาคล่ำ

น้ำๆ ที่โตกว่าผมไม่เท่าไรพาผมไปดูลาที่ตีนท่าด้วย

มุงดูกันลึกลับเด็กๆ คงมีเรื่องให้สนใจมากกว่าปลาจึงแยกย้ายกันไป ทิ้งให้ผมยืนดู
ปลาสีสวยอยู่คนเดียว

ผมคงอยากได้ปลาจึงย่อตัวก้มลงไปจับ พอติดกับไม้กระดานที่พาดต่อกันเป็นสะพาน
นั้นพลิก

ผมหน้าคว่ำตกน้ำโดยไม่มีใครเห็น

ชั่วเวลานั้นแม่และยายก็ออกตามหาผมเพราะผิดสังเกตว่าไม่เห็นผมกับกลุ่มเด็กๆ

แต่ผมจมนลงไปใต้น้ำแล้ว จึงไม่รู้ว่าคนบนฝั่งโกลาหลกระวนกระวาย กันอย่างไร

น้องสะใภ้ของยายผู้อยู่ในเหตุการณ์ระทึกขวัญเล่าว่าทวดผู้หญิงเห็นร่างผมทะลิ่งขึ้น
บนผิวน้ำเป็นคนแรก

นั่นเป็นภาวะสุดท้ายของคนจมน้ำ ก่อนจะดำดิ่งลึกลงสู่ก้นแม่น้ำและลอยขึ้นมาแบบ
ไร้ลมหายใจอีกครั้ง

ทวดโจนลงน้ำไปคว้าตัวผมไว้ทันทีและร้องให้คนช่วย

สายน้ำที่เร็วแรงทำให้ทวดดึงผมกลับฝั่งไม่ได้ ยายจึงโจนลงไปคว้ามือทวดไว้ไม่ให้
หลุดลอยไปกับน้ำอีกคน

แต่ยายในวัย ๕๐ ปีก็ไม่มีแรงจุดทวดกับผมและเหนียวรั้งตัวเองให้กลับขึ้นฝั่งได้
ในนาที่แห่งความเป็นความตายนั้น ยายกับทวดช่วยกันร้องเรียกให้คนช่วยอย่างไม่
หยุดยั้ง

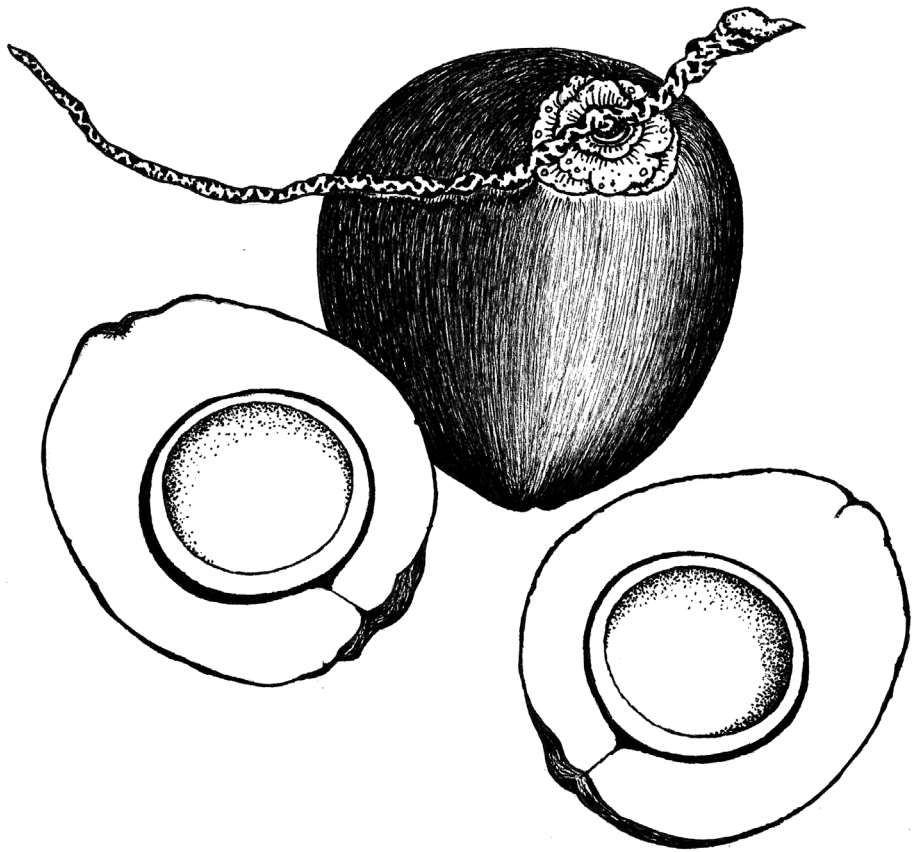
น้องชายของยายได้ยินและวิ่งมาทันเห็นจึงโจนลงไวยึดตัวยายผมไว้ก่อนหมดแรง
ทุกคนกระเสือกกระสนขึ้นฝั่งได้อย่างทุลักทุเลโดยมีน้องสะใภ้ของยายช่วยจุดตั้ง
เป็นมือสุดท้ายที่ริมฝั่ง

ความทรงจำเลื่อนรางที่มักซ้อนมาให้เห็นเหมือนฉากหนังก่อนนอน คือภาพเงาต้นไม้
มะพร้าวลั่นไหวน้ำสีดำนืด และผมร้องไห้อย่างเสียขวัญ มีแม่ปลอมโยนบนบ้านยาย

ผมรำลึกเรื่องราวครั้งเก่าได้เพียงเท่านั้น

แต่ที่จารึกไว้ในดวงใจก็คือ

ผมรอดตายไม่กลายเป็น “สาง” เพราะยายอีกครั้ง

โคลอน

(พระอภัยมณี)

ซ้อนกับ “แคลน” เป็น “คลอนแคลน” หมายถึงอ่อนแอ ไม่มั่นคง เช่น

“...คิดถึงรักปักเข็มไว้เต็มแน่น ยังคลอนแคลนคลาดเคลื่อนไม่เหมือนหวัง...”
(นิราศชมตลาดสามเพ็ง)

ยายผมออกเสียงสั้นเป็น /คล็อน/ ใช้บ่งคุณภาพของมะพร้าว
มะพร้าวที่แก่จัด เปลือกจะแข็ง น้ำน้อย เนื้อแข็ง มีมันมาก เขย่าดูแล้วมีเสียงน้ำ
กระหนอก เรียก “คล็อน”

ลูกไหนน้ำแห้งเพราะแก่ค้างอยู่บนคอตันหรือมีจาวงอกพุจนเต็มลูก เขย่าดูแล้วไม่มี
เสียง เรียก “ไม่คล็อน”

ดินทำหน้าบ้านยายมีต้นมะพร้าวสูงใหญ่เรียงราย ทุกต้นเป็นมะพร้าวแกงพันธุ์โบราณ
เช่น มะพร้าวใหญ่ กะโลก ทะเลบัว ฯลฯ

เวลาถึงวันที่ต้องใช้มะพร้าวจำนวนมากก็จ้างคนมาขึ้นมะพร้าว ไม่ต้องซื้อหา
ผมในวัยเด็กชอบปีนไปบนสะโพกที่โคนต้นแล้วโจนลงเล่นน้ำ
กับชอบขอยายขึ้นเรือไปตามเก็บมะพร้าวที่คนขึ้นตัดลงมาในแม่น้ำด้วย
สนุกมาก! เหมือนพายเรือหลบลูกปืนใหญ่ที่ตกมาจากฟ้า
ยายจะคะเนระยะที่มะพร้าวจะไม่ตกมาใส่พวกเรา แล้วพายรีๆ รอๆ อยู่
พอลูกมะพร้าวหล่นลงน้ำดังตูมสนั่น ยายก็รีบพายไปเก็บโดยมีผมคอยทำหน้าที่ลาก
มะพร้าวขึ้นเรือ

“เขย่าดูนะว่าคล็อนมั๊ย เอาแต่ลูกคล็อนๆ ถ้าไม่คล็อนก็ทิ้งแม่น้ำไป” ยายบอก
มะพร้าวเต็มลำเรือก็พายกลับขึ้นฝั่งครั้งหนึ่ง แล้วผมหรือหลานคนอื่นๆ ก็จะลำเลียง
มะพร้าวไปเก็บไว้ที่ใต้ถุนบ้านยาย

เรามีมะพร้าวแห้งไว้กินเสมอจนยายเริ่มป่วยเป็นอัมพฤกษ์เมื่อปี ๒๕๓๓
ไม่มีการขึ้นมะพร้าวและพายเรือเก็บมะพร้าวอีกแล้วตั้งแต่นั้น

ยายอยู่กับอาการอัมพาตครึ่งซีกนานถึง ๑๕ ปีก่อนที่สังขารจะเสื่อมสลาย พร้อมๆ
กับต้นมะพร้าวของยายที่ถูกโค่นลงเพราะหมดอายุ

และยายก็ไม่ได้รู้ว่าหลังจากนั้นอีก ๓ ปี เรือไม้กระดานที่ยายอยู่มาตอนชีวิตถูก
พายุดัดถล่มจนโยกคลอน แล้วหอบหลังคากระเบื้องว่าให้แตกกระจายปลิวว่อนไปกับลม

ยายจากไปเหมือนไฟตกน้ำ เหมือนไฟในครัวหมด
ทุกสิ่งสิ้นคลอนและสิ้นสุดเป็นอนิจจังเช่นชีวิตของยาย

คน ‘กง’ เมืองเพชร

ตอนเด็กผมเคยสงสัยว่า “คนกง” ในคำคล้องจอง “คนสวยโพธาราม คนงามบ้านโป่ง คนกงเมืองเพชร คนขี้เฒ่าเมืองสุพรรณ” นั้นเป็นอย่างไร

โตขึ้นจึงได้เข้าใจว่า “กง” คือ “ตรง” แต่คนรุ่นก่อนออกเสียง /ตร/ หรือ /ต/ เป็น /กร/ หรือ /ก/ เช่น “ตระเตรียม” ออกเสียงเป็น “กระเทียม”

“คนกง” ก็คือ “คนตรง” หมายถึงคนเปิดเผย จริใจ ไม่ปิดบังอำพราง

ผมเริ่มทำงานที่เพชรบุรีเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๑

พอมาอยู่ได้สักพักก็ยอมรับว่าคนเพชรนั้นเป็น “คนกง” หรือ “คนตรง” จริงดังคำกล่าวขาน

เมื่อจะเริ่มสอนนั้นอาจารย์รุ่นพี่ต้อนรับน้องใหม่อย่างอบอุ่นด้วยการให้รับผิดชอบนักศึกษาที่เรียนเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

บ่ายวันหนึ่งผมมีคาบสอนนักศึกษากลุ่มนี้ที่เรือนแถวชั้นเดียวหลังมหาวิทยาลัย

ห้องที่ถูกลืมแห่งนั้นไร้เครื่องปรับอากาศ และพัดลมเพดานที่มีอยู่สองตัวก็เสียมานานมากจนนกเข้าไปทำรังอย่างไม่รบกวนรณ หลังห้องมีถังขยะเก่าๆ และหมานอนเหงาอยู่ ๒-๓ ตัว

ผมบรรยายเสร็จจึงให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัดต่อไปเพราะยังไม่หมดคาบ แต่ใครและใครก็คงนึกออกว่าการเรียนวิชาภาษาไทยตอนบ่ายนั้นชวนให้เหนื่อยหน่ายเพียงใด

นักศึกษาบางคนตั้งใจอำปากหาออกมาดั่งๆ ให้ผมได้ยิน และหลายคนพยายามส่งสายตาวีวอนให้ผมรีบปล่อยพวกเขาออกจากห้องที่ร้อนเหมือนไฟเผาเตาอบนี้เสียที

ขณะที่ผมครุ่นคิดกระบิดกระบวนไปมาว่าจะปล่อยหรือไม่ปล่อยนั่นเอง นักศึกษาชายที่นั่งแถวหน้าสุดคนหนึ่งก็ถอดรองเท้าแตะเท้าออกแล้วยกขาขึ้นมาชันเข้าบนเก้าอี้

ผมตื่นตะลึงและอัศจรรย์ใจมาก ในขณะที่เขายังคงนั่งชันเข้าผิวปากทำงานไปอย่างสบายใจ

“ทำไมถึงนั่งอย่างนั้นล่ะครับนักศึกษา” ผมรวบรวมความกล้าถามออกไป

“มันร้อนสิน!” นักศึกษาตอบด้วยสำเนียงเพชรบุรีชัดถ้อยชัดคำ

-มันร้อนสิน-ผมว่าผมได้ยินอย่างนั้น

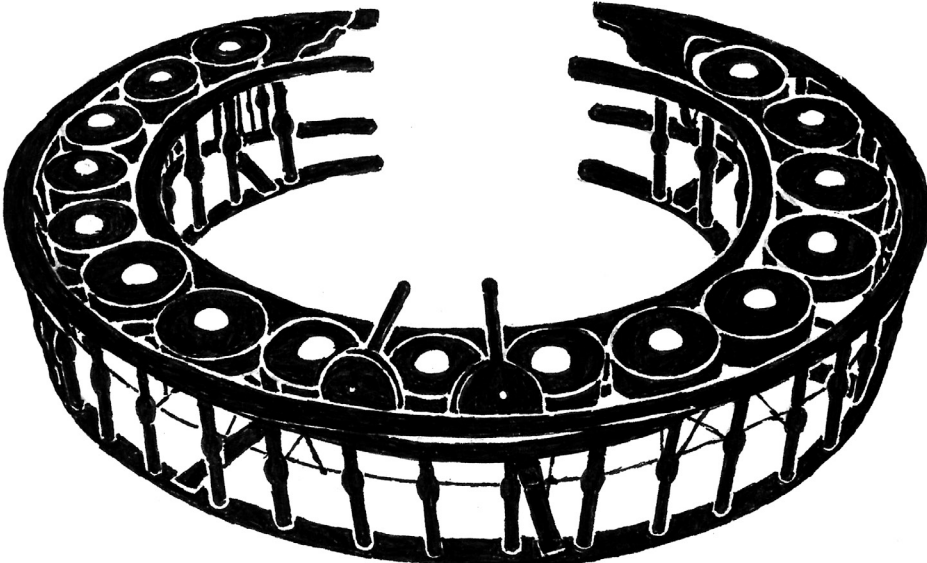
“--อะไรนะนักศึกษา” ผมเอียงหูหันไปถามเขาอีกครั้งเพื่อให้ฟังได้ถนัด

“อาจารย์--ผมคนเพชร--คนกงๆ” เขาพูดและเขียนงานไปด้วย โดยไม่ได้มองหน้าผม

“ร้อนสินก็ว่าร้อนสิน--นะอาจารย์นะ--รู้เรื่องนะอาจารย์” คราวนี้เขาเงยหน้าขึ้นมาพูดกับผมแล้วส่ายหน้าอย่างนึกว่าคาญ

ผมขยับจะพูดอะไรบางอย่างแต่ยังไขว่ไ้ได้แต่พยักหน้าและเอ่ยเบาๆ พอให้ได้ยินกันสองคนว่า

“--ครับ--”

ห้องหนึ่งวง ต้องโหนดหนึ่งใบ

เราเรียกลูกปลาจำพวกปลาช่อนที่ตามแม่เป็นฝูงๆ ว่า “ลูกครอก”

เราเรียกลูกไก่ตัวเล็กๆ ว่า “ลูกเจี๊ยบ” ตามเสียงที่มันร้อง

เราเรียกลูกควายตัวเล็กๆ ตามเสียงที่มันร้องเช่นกันว่า “ลูกหม่อ” หรือ “ลูกกะแอ” หรือ “ลูกแหง”

คนก็มีคำเรียกตามลำดับการเกิดหรือตามช่วงอายุเหมือนกัน

พระไอยการลักภา (ลูกเมีย, ผู้คน) ท่านบานผแนก ให้ข้อมูลเรื่องคำระบุลำดับของลูกชายและลูกสาวในสมัยโบราณ ดังนี้

ลูกชายคนโตเรียก ลูกอ้าย/คนที่ ๒ ญี่ (ยี่)/คนที่ ๓ สาม/คนที่ ๔ ไส้/คนที่ ๕ จั่ว (จั่ว)/คนที่ ๖ ลก/คนที่ ๗ เจด (เจ็ด)/คนที่ ๘ แปด/คนที่ ๙ เจา/คนที่ ๑๐ จง/คนที่ ๑๑ นิง/คนที่ ๑๒ สอง

ส่วนลูกสาวคนโตเรียก ลูกเอื้อย/คนที่ ๒ อี้/คนที่ ๓ อาม/คนที่ ๔ ไอ/คนที่ ๕ อัว/คนที่ ๖ อก/คนที่ ๗ เอก/คนที่ ๘ แอก/คนที่ ๙ เอา/คนที่ ๑๐ อัง

คำเรียกลูกดังกล่าวปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารเรื่อง “เจ้าอ้าย” กับ “เจ้ายี่” วิวาทชิงราชสมบัติและสิ้นพระชนม์ขาดคอช้างที่เชิงสะพานป่าถ่านทั้งคู่

น้องคนที่สามซึ่งเป็นตาอยู่ในนิทานเรื่องตาอินกะตานาจึงได้เสวยราชย์เป็นกษัตริย์ มีนามรัชกาลต่อมาว่า “เจ้าสามพระยา”

ยังมีเค้าเงื่อนในชื่อกษัตริย์บางพระองค์อีก เช่น “พญาไสลือไทย” (อาจเป็นลูกชายคนที่สี่) “ขุนหลวงพ่องั่ว” (อาจเป็นลูกชายคนที่ห้า) เจ้าลก-พระเจ้าติโลกราช โอรสองค์ที่หกของพญาสามฝั่งแกน และ “นางไอล่คำ” ในตำนานเรื่องผาแดงกับนางไอ่ เป็นต้น คำเรียกลูกคำอื่นๆ ที่พบในปัจจุบันได้แก่ “ลูกโหน” หมายถึงลูกคนเดียวของพ่อแม่ “ห้วยปี” หรือ “ห้วยปีแรก” ใช้เรียกลูกชายหญิงที่เกิดก่อนเพื่อน เช่น

“...ถ้าเกิดบุตรห้วยปีมีด้วยกัน แม่ฉันคงเป็นชายเหมือนหมายมา...”
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

ดังนั้น จึงเรียกสิ่งที่ทำเป็น “ปีแรก” ว่า “ห้วยปี” หรือ “ห้วยที” ด้วย เช่น

ส่วนชายทั้งสี่คน ชวนกันบ่นว่าเสียที
ถ้าบอกแต่ห้วยปี ว่าคิดได้แต่พวกเรา
(นกกระจาบกลอนสด)

“...บอกให้รู้ตัวแต่ห้วยที ถ้าแม่ฉันหมีฟังห้ามก็ตามใจ...”
(บทละครนอกเรื่องควี)

ลูกที่เกิดทีหลังเพื่อนเรียกว่า “สุดท้อง” เช่น

“...น้องนุชสุดท้องชื่ออรจนา โสภาเพียงนางในสวรรค์...”
(บทละครนอกเรื่องสังข์ทอง)

นอกจากที่กล่าวถึงในเอกสารแล้ว แต่ละภูมิภาค แต่ละชุมชน แต่ละบ้านก็มีคำเรียก ลูกชายลูกสาวต่างกันออกไปอีก

ทวดผู้หญิงผมเรียกยายซึ่งเป็นลูกสาวคนโตว่า “อี่เล็ก” และเรียกลูกชายคนที่สามว่า “อี่หนุเล็ก”

ยายผมก็เรียกลุงซึ่งเป็นพี่ชายคนโตของแม่และน้าว่า “อี่เล็ก”

ปู่ย่าและป้าลุงฝ่ายสุโขทัยเรียกพ่อผมซึ่งเป็นลูกและน้องคนสุดท้อง ว่า “อี่น้อง”

ลูกของพี่ชายพ่อผมคนหนึ่งมีชื่อเล่นที่ป่าและลุงไม่ได้ตั้งให้ว่า “น้อง” เพราะเป็นลูกสาวคนเล็กเช่นกัน

ลำดับการเกิดอันเป็นที่มาของคำเรียกที่ยกตัวอย่างไว้นี้เชื่อว่ามิผลต่อบุคลิกภาพด้วยการเป็นลูกคนโต คนรอง คนกลาง คนเล็ก หรือลูกคนเดียว มีบุคลิกภาพต่างกัน เขวากันอีกว่าโดยเฉพาะ “ลูกคนกลาง” (wednesday's child) นั้น มักมีลักษณะพิเศษแปลกแยกจากพี่น้อง

แม่ผมมีคำอธิบายธรรมชาติของพวกลูกที่ก้ำๆ กึ่งๆ ชาติๆ เกินๆ กว่าพี่น้องนี้ว่า “ฮ่องหนึ่งวง ต้องโหนงหนึ่งใบ”

แต่เวลาออกเสียงจริงได้ยินเป็น “ฮ่องวง...ต้องหน่งใบ”

เสียง “หนึ่ง” กลืนไปกับเสียงวง

และเสียง “โหนง” กร่อนไปเป็น “หน่ง”

หมายถึงในบรรดาพี่น้องทั้งหมดต้องมีอยู่หนึ่งที่แยกไปจากเขา

เหมือนลูกฮ่องทั้ง ๑๖ ลูกในร้านฮ่องวงใหญ่ และ ๑๘ ลูกในร้านฮ่องวงเล็ก ก็จะต้องมีลูกหนึ่งที่เสียงอับหรือเพี้ยนไปจากลูกอื่น

วันหนึ่งผมรู้สึกขัดใจกับท่าทีของใครบางคนจึงเล่าให้แม่ฟัง

“ก็แบบนี้แหละ ท้องหนึ่งก็จะมีคนหนึ่งแปลกกว่าเขา” แม่บอก

“ถ้าพี่ๆ น้องๆ เขาเฉยๆ จะมีคนหนึ่งโอดโพน--”

--ถ้าพี่ๆ น้องๆ เขากระดั่งกระดอน จะมีคนหนึ่งราบๆ เรียบๆ” แม่อธิบายต่อ

“ไปว่าเขา” พ่อบังเอิญผ่านมาได้ยิน วงสนทนาจึงหยุดไปก็ทีหนึ่ง

“ทำไมจะว่าไม่ได้” แม่ไม่ยอม

“ถ้าใครได้ยินมันจะไม่ดี” พ่อไม่พูดถึงคนอื่นทั้งทางดีและไม่ดีจึงมักทักแบบนี้เสมอ

“ก็เราพูดที่บ้านเรา ไม่ได้พูดให้ใครฟังซักหน่อย” แม่ยังคงยืนยันในหลักการ

“นี่ทำไมถึงไม่ฟังกันบ้างนะ” พ่อเริ่มอ่อนใจและบ่นอย่างช้าๆ

“ก็ฉันมันลูกคนกลาง--” แม่พูดโดยไม่หันไปมองพ่อ ผมหัวเราะออกมาพริตหนึ่ง

ลูกชายคนเล็กของปู่ย่าส่ายหน้าแล้วเดินเข้าครัวไปอย่างเงิบๆ

ทั้งความชื่นมื่นให้กระหึ่มอยู่ในใจลูกสาวคนกลางของตายายต่อไป